

ROBERTAS PUKENIS

PANEVĖŽIO MIESTAS

AR ĮVYKDYTAS LIETUVOS KANKINIŲ TESTAMENTAS?

ROBERTAS PUKENIS

AR ĮVYKDYTAS LIETUVOS KANKINIŲ TESTAMENTAS?

LEIDYKLA
SPAUSTUVĖ

2013

UDK 821.172-1
Pu-31

Knygelė išleista Lietuvos Nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolijos Panevėžio krašto skyriaus ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos lėšomis, gautomis iš finansuojamų programų

Prie knygos leidybos daug prisidėjo Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistė Rima Gudelytė, LNG Sausio 13-osios brolijos Panevėžio krašto skyriaus pirmininkė Aldona Klevečkienė, pavaduotoja Rima Mieliūnienė ir brolijos Tarybos narės Genovaitė Inčiūrienė ir Biruta Tylienė

Ižanginis žodis – kad įvykdytume žuvusiųjų testamentą

Laikas bėga, ir mes vis labiau nutolstame nuo 1991 m. sausio 13 d. įvykių. Vis mažiau lieka gyvų liudininkų tos baisios tragedijos, kuria priešai galėjo nuskinti tik ką užsimezgsų tautos laisvės žiedą. Deja, mirtis nuskynė 13 žmonių gyvybę ir sužeidė apie 500 budėjusių prie Televizijos bokšto. Bevartydamas knygą albumą *Lietuva 1991 01 13* ir žvelgdamas į didvyrių portretus jaučiu sąžinėje lyg priekaištą: jie žuvo, o aš likau tęsti gyvenimo kelionę, džiaugtis atgimstančiu gyvenimu. Jie buvo ten, kur šaukė Lietuva. Jie suprato Tėvynės likimą, kad reikia budėti ir nepasitraukti. Drąsa, vienybė ir pasiaukojimu mes išgelbėjome Nepriklausomybę, kurią tik apliejus krauju, priešas sustojo. Lietuvos kankiniai sustabdė iki dantų ginkluotą jėgą.

Kaip tik Domeikavos bažnyčioje birželio viduryje švenčiami Lietuvos kankinių atlidai. Bažnyčia pagerbia kankinius. „Kankinystės“ sąvoka apima žmones, kurie gynė žemę, laisvę, tikėjimą ir kalbą. Koks gyvenimas, tokia ir mirtis. Ir šie žuvusieji savo kasdienybėje, darbuose ilgėjosi laisvės, juos nuolat lydėjo kitokios Lietuvos ilgesys. Todėl ir neišsigando tankų, automatų šūvių. Kitaip jie būtų bijoję stovėti akis į akį su priešu mirties akistatoje. Tad žmogaus kankinystė vainikuoja milžino, didvyrio viziją, susiliedama su šventumu. Milžinas tas, kuris daug gali pakelti, pajėgti padaryti, didvyris fronto mūšyje kelioms valandoms užmiršta save ir pasižymi drąsa, nugalėdamas priešą, nors ir žūdamas. O kankinys – jis pačiu gyvenimu eina ta linkme visą laiką.

Jieėjo į laisvę. Jie žinojo, kas laukia, bet nepasitraukė. Tačiau kankinystė yra didvyriškumo pilnatvė. Jų vardai tarsi rožių nevystantys žiedai įrašyti tautos istorijoje: Loreta Asanavičiūtė (24 m. amžiaus), Virginijus Druskis (22 m.), Darius Gerbutavičius (18 m.), Rolandas Jankauskas (22 m.), Rimantas Juknevičius (25 m.), Alvydas Kanapinskas (39 m.), Algimantas Petras Kavoliukas (52 m.), Vidas Maciulevičius (25 m.), Titas Masiulis (29 m.), Alvydas Matulka (31 m.), Apolinaras Juozas Povilaitis (54 m.), Ignas Šimulionis (18 m.), Vytautas Vaitkus (48 m.), Vytautas Koncevičius (50 m.). Visi jie buvo jauni, tik trys vidutinio amžiaus, pačiame jėgų žydėjime. Jų auka nebuvo beprasmė. Ji atvėrė pasauliui akis apie pono M. Gorbačiovo demokratiją ir žmogiškumą. Tada Vakarų valstybių ponai susigėdo: o kodėl mes nepripažįstame jiems teisės turėti nepriklausomą valstybę – savo namus? O šiandien atsirado tokių niekšų, kurie dėl saujos pinigų

bando aiškinti, kad lietuviai pirmieji pradėjo šaudyti. Rusams to būtų ir tereikėję. O dabar mes juos sustabdėme, masiniu dalyvavimu ginant Seimą pareikšdami, kad tauta neatsitrauks. Ir sovietinės armijos tankistas pranešė savo vadui, kad bus per daug kraujo ir mėsos – jie nesitrauks. Tai ir reikėjo kažkam įrodyti. Stovėti, kai tankas akimirksniu užgriūna 24 metų lietuvaitę Loretą. Beviltiškai medikai gelbsti jos gyvybę, bet ji užgęsta.

Žodžių nerandu numalšinti skausmą, kuris turi deginti kiekvieno doro žmogaus, gyvenančio Lietuvoje, sąžinę. O motinos, Jūs kaip Pirčiupio motinos sustingote prie savo vaikų karsto. Gedėdama Lietuva didžiavosi savo vaikais. Nuostabioji Ponia Jadvyga Bieliauskienė įsteigė Sausio 13-osios broliją. Deja, ir ji jau amžinybėje maldauja Dievo globos savo mylimai šaliai. Prasminga, kad ši brolija gyvuotų, vienydama visus žuvusių ir sužeistųjų gimines. 1991 m. liepos 21 d. Jadvyga Bieliauskienė, atvykusi į Panevėžio Švč. Trejybės bažnyčią pasimelsti Šv. Vincento Pauliečio atlaiduose ir dalyvauti renginiuose, taip įvertino tuos įvykius: nebuvo jėgos, kuri būtų galėjusi gynėjus didvyrius namuose sulaikyti. Įteikdama dovanėles nukentėjusiems prie Televizijos bokšto, ji sakė, kad nukentėjusių daug, o panevėžiečių sąrašė yra 10. Ne visi nori prisipažinti, kad yra didvyriai... Oi darbščios bitutės, gerosios motinos (Aldona Klevečkienė – Sausio 13-osios brolijos Panevėžio skyriaus pirmininkė, Birutė, Rima), ir toliau palaikykite tą gynėjų dvasią, judėkite, kol galite, kartu purenkime žemę, kad kuo mažiau liktų piktžolių.

Bėgantys metai jau pasendino mus visus, daug ką užmiršome, bet negalima pamiršti istorijos pamokų. Vieni išliko nesvyruojantys, kiti sutriko arba dar neišvalė savo sąžinės, drumsdami dorų piliečių gyvenimą. Paskendome problemose, buityje, jau spėjome apsiprasti su laisve, bet 1991 m. sausio 13-osios minėjimai sukrečia mūsų būtį. Atmintyje iškyla tie įvykiai, veidai, kurie sprendė – būti ar nebūti naujai valstybei. Taigi mes visi su prof. V. Landsbergiu priešakyje ištarėme TAIP ir į *sojūzą* nebesugrįžome.

Iškovoti laisvę lengviau negu ją apginti gyvenimo keliuos. Tik tada bus galima išmukti gyventi laisvėje, jeigu remsimės aukštesniu Protu, Dvasia, Grožiu, Idėja, Meile, Tiesa. Šiandien laukia tik darbas plačiuos dirvonuos... Laisvės gėlė gali būti sumindžiota priešišku svetimųjų jėgų arba gali pati nuvysti, išglebti. Ar išgelbės 5 NATO lėktuvai, jeigu gimsta vis daugiau nelaimingų vaikų dėl alkoholio vartojimo? Tokių vaikų Lietuvoje jau yra apie 20 000. Kokia

laukia valstybės ateitis? Kaip prikelti žmogų? Nugalėti sunkumus, išpuošti Lietuvą lyg sodų darželį, kad augtų ažuolai ir liepos, šlamėtų pakely beržai, yra dabarties šauksmas. Ar atėjusi nauja karta prie Jūsų paminklo prisieks Jūsų vardais: prikelti, atnaujinti Tėvynę? Pirmiausia tam reikia Maironio dvasios, jo įvaizdžio: „Paimsim arklą, knygą, lyrą ir eisime Lietuvos keliu.“ Nežinau, jaunuoli, mažasis drauge, kokius Tu turi talentus, bet širdyje privalai padauginti meilės talentą. Atnešti ant Tėvynės altoriaus gyvenimo dovaną kaip auką – kvapnią, tyrą. Nebėkime iš namų, kur geriau, o čia siekime sukurti erdvius rūmus.

Vėl reikia šaukti: surink mus, Dieve, iš visų pasviečių (A. Miškinis), kad sugrįžtų vaikai į Nemuno šalį, kaip pavasarį paukščiai į gimtuosius lizdus. Kitaip mes išsivaikščiosime, išsibėgosime, ištirpsime didžiųjų tautų prieglobstyje.

Mažoji Lietuva vis šaukia ir grėžiasi į Didžiąją Lietuvą. Ar tu girdi Jos balsą? Ar tu meldies už Ją, juk čia gimė visa Tėvynės pradžia – mūsų literatūros lopšys. Nebevėluokime į istorijos traukinį, išmeskime mažos tautos kompleksus. Jei būsime Dievo verti, išsiskleis sparnai aukštajam skrydžiui. Todėl mes apie tai turime galvoti, mąstyti ir bendrauti su Karaliaučiaus krašto žmonėmis. Mes esame didelė jėga, nes žuvusieji stovi šalia mūsų visada kaip vėliavos, kaip vėlės, kai mes jaučiame vienybę, darome gera ir mylime savo žemę. Kai nusiunčiam savo broliams ir pusbroliams *Amžinąjį atilsį*. Viešpatie, atgaivink mumyse Herkaus Manto vėlę.

*Vėluojam vėlei. Dusliai muša
ant sienos laikrodis? Seniai
vidurnaktis. Ir šnabžda prūsai –
kalsan, kalsatwei ir sandei!*

(R. Keturakis)

Ir tu, Loreta, tada stovėjai *Baltijos kely*, ir mes, trys tautos, sujungtomis rankomis apsikabinome lyg trys seserys – to paties geopolitinio likimo – kad Baltijos jūra būtų rami. Jei *Baltijos kelias* išaugs į ELLF – Estijos, Latvijos ir Lietuvos federaciją, tada bus dar saugiau, tvirčiau kovoti, gintis. Mes turime psichologiškai suartėti vieni su kitais, labiau pažinti vienas kitą, daugiau bendrauti, tiesiog – pamilti Taliną, lankyti Rygą ir parodyti jiems Vilnių, Gedimino pilį, kurioje Geležinis vilkas skelbė miesto šlovę.

Jau išsipildė mūsų kunigaikščių svajonės, kad Lietuva atsigręžtų į Vakarus, nes kito kelio nėra. Būdami Europos Sąjungoje, ją sukrikščioninkime, tobulinkime, o ne plėšykime vienas kitą. Vienas šaukia už Europą, kitas grėžiasi atgal. Juk mūsų liko tiek nedaug, tai kodėl nemokame susitarti, susikalbėti? Mes tiek būsimė įdomūs ir reikalingi kitoms tautoms, kiek išsaugosime savo tautinį tapatumą, tradicijas ir kultūros paveldą. Tad šeima buvo ir bus tautos lopšys, kad gimtų nauji kunigaikščiai, mackevičiai ir kalinauskai, čiurlioniai, svirskiai, dievdirbiai, kudirkos ir maironiai. Kai šventovės bus pilnos žmonių, giedančių Marijai giesmes, kai išsaugosime, o ne seksime, kas supuvę Vakaruose, tada mus gerbs ir įvertins kitų tautų žmonės. Tada Lietuva bus verta visų žuvusių Lietuvos kankinių palaimos.

Jų Testamentas dar neįvykdytas. Dar nėra saugu gyventi Lietuvoje. Broliuk, Sesute, sėk sėk rūtą, kad Lietuva visada laisva būtų, ... ir gvazdiką, kad neliktų bolševiko... Nedrįstu savo kūrybos pavadinti poezija, tai tebūnie apmąstymai, pilni nerimo, kančios ir sielvarto, kad Lietuva dar nėra laiminga. Šią kuklią žodžių puokštę mes skiriame Sausio 13-ąją žuvusiems ir nukentėjusiems broliams ir seserims.

J. Bieliauskienė Panevėžyje, prie Švč. Trejybės bažnyčios 1991 07 21

I dalis

Sausio tryliktosios naktis

Sausio 13-ajai atminti

Žmonės dainavo ir meldėsi,
O tankai žlęgsėjo per minią.
Krūtinėm uždengę Tėvynę,
atvėrėm pasauliui akis,
ir ponai susigėdo:
kodėl mes gailėjom
jiems vietos po saule?

Žaizdom sužydėjo
Klasta ir apgaulė.

Jūs bombom ginkluoti
Prieš *Gorbį* drebėjot, o mes nugalėjom,
Gyvybę prieš ginklą iškėlę.
Tyla lyg erdvė begalinė
Mus gaubia bekrašte mėlyne.
Ir medžiai suglumę sustoja,
Lietuvą apsikabinę.

Ar girdite mus, žuvusieji,
Prie Anykščių, Molėtų, Širvintų?
Atsiliepkite kritę prie Klaipėdos
Ir prie savojo kaimo gimtojo!
Visa žemė aplaistyta mūsų krauju
Dar nuo Mindaugo ir Vytauto laikų.

Prisikelkit iš Sibiro ledynų,
Pakilkite, žuvę sukilimuose!
Iš partizaninio karo
Negrižę pareikit! Visi visi čia susirinkit...

Kokia mes esame didelė tauta,
Kai žuvusieji su gyvaisiais sustoja...

Jokiam kape nebesutilpsim.

Kokia klastinga, Viešpatie, naktis –
Sausio tryliktoji...

O ir visa mūsų istorija –
Žvaigždėta naktis.

R. Pukenis

XXX

Atrodo viskas praeity –
Ir sielvartas, ir skausmas.
Tiktai kažkur giliai širdy
Netyla varpo gausmas.

Atrodo dingę amžinai
Ir nuojauta, ir baimė.
Tik praraja kraupi dažnai
Sapnuojas man savaimė...

Atrodo – rado jau širdis
Žadėtos laimės žiedą, –
O ašara graudi, sūri
Man vis nuo skruosto rieda.

Loreta Asanavičiūtė. 1967 m.

Tu tokia jauna, trapi, lyg ką tik išsiskleidęs rožės žiedas. Ar tau tada jauna širdis nesakė, neįspėjo, kad išeini Tu ten, iš kur niekas nesugrįžta... Gyvent, kovot ir džiaugtis su draugais.

Tu mėgai dainą, liaudies šokį. Visiems gerumą ir kuklumą savo rodei. Tavęs tokios geros ir paprastos nėra saviems ir svetimiems.

Išėjai ir nesugrįžai, bet mums jauna, miela Tu liksi amžinai...

Virginijus Druskis. 1969 m.

Tavo vienmetis buvo. Jo širdis plakė, daužėsi, kovojo ir svajojo gyvent laimingai ir laisvai...

Lemtis baisi nutraukė Tavo gyvybės siūlą. Tu išėjai, apšlakstęs laisvę savo krauju, kuris ir šiandieną žydi Tavo jaunyste...

Darius Gerbutavičius. 1973 m.

Tu visai dar vaikas... Tu nerami širdelė. Tu troškai Lietuvos laisvos kaip ir visi Lietuvos vaikai. Tu nepagalvojai, kad nebesugrįši pas tėvus į jų jaukius namus, kurie Tavęs lauks visą savo gyvenimą tokio, koks tu išėjai...

Rolandas Jankauskas. 1969 m.

Rolandai, ar pagalvojai Tu, kad niekad nesugrįši į namus, kad išėjimas paskutinis bus. Tu troškai gyvent laisvai ir turtingai. Tu buvai tiesus, darbštus, jautrus, protingas.

Ar budeliams svarbus žmogus, kai tankas jo galingas. Argi supras ginklai ir budeliai, kad žmogui, beginkliam, trokštančiam laisvės, sunku suvokti, kad skauda, kad gyvybė brangiausias turtas, kad laisvės troškimas brangus...

Lai tau, Rolandai, atlygins dangus, lai Tau dainuoja dangaus angelai...

Rimantas Juknevičius. 1966 m.

Labai Tėvynę Tu mylėjai,

Todėl savęs nepagailėjai,

O gal tikriau nepatikėjai,

Kad priešas gali taip daryt,

Kad niekas negali jo sulaikyti.

Nei tyra malda, giesmė, daina...

Nejaugi tau dar negana
Lietuvos sūnų ir dukterų, kurie
buvo sunaikinti tada, kai
žemę arė, mokė vaikus ir
gera darė, kad Lietuva klestėtų,
gyventų taikiai,
viens kitą mylėtų ir vargstančiam padėtų...
Tau, priešė, budeli baisus,
išmokusiam kovoti ir į gyvybę ranka
Numoti. Reikėjo sunaikint ištroškusius tiesos ir laisvės.

Alvydas Kanapinskas. 1952 m.

Palikęs šeimą ir savus, draugus
Jis gynė Lietuvą Tėvynę.
Jis troško laisvės be kovos.
Tikėjo, kad užteks darnos,
Dainos, maldos, tačiau ir
dainą, maldą ir svajonę
nutraukė priešo žiauri ranka,
nors Lietuva tapo laisva,
o Tavęs jau žemėje nėra...
Liko tik darbai ir siekiai
Nebaigti ir artimųjų širdyje
Žaizda gili...

Algimantas Petras Kavoliukas. 1939–1991 m.

Ramiai, tvirtai tikėjai, kad laisvę iškovosim susitelkę, susikibę ir mintimis giliai tikėję, ir tos laisvės labai labai norėję, bet tą tikėjimą beribį nutraukė priešas čia įbridęs. Jis tik norėjo išvaikyti ir iš žmonių sąmonės tą mintį išva-ryti, jei nepaklus, sulyginti su žeme kaip tą grumstelį mažą. Taip ir padarė, ta-čiau gėdingą išpuolį pasaulis smerkė, o Lietuva budėjo – verkė. Verkė šeima, vaikai visi... Visi tikėjo, kad žudikai bus nubausti ir pasmerkti.

Vidas Maciulevičius. 1966 m.

Vidai, Tu nesiskyrei iš kitų.
Tu tik norėjai būt kartu
Ir ginti Lietuvą Tėvynę
Nuo priešų, kurie 50 metų mynė.
Tu tikėjai, kad visa Lietuva,
Kartu susitelkus, juk bus laisva.
Tiesa, ji laisva, o Tavęs jau nėra.

Titas Masiulis. 1962 m.

Titas vaikinai buvo rimtas,
Lietuvai augintas.
Sutiko mirtį netikėtai, nelaukta
ir nepelnyta, atvirai...
Kodėl Tu išėjai, kodėl...
Netiesa, Tu likai visų,
Tave pažinojusių širdyse...

Alvydas Matulka. 1960 m.

Tu tikėjai laisve lyg laimės žiburiu nauju, tačiau įveikt reikėjo daug kliūčių.
Daug krito brolių nekaltų, kad Lietuvoje būtų ramu.
Ramybės troškome visi laisvi, laimingi ir dori,
tačiau sunku paveikti žmogų, kad jis išliktų viens kitam artimu, savu,
darbščiu, teisingu.

Dabar žmogeliams šito stinga.
Argi dėl to padėjo jie savo gyvybę,
kad mes pavargtume nuo neteisybės ir nedorų veiksmų.
Apšvieskit protą tiems, kuriems Jūsų gyvybė nesvarbu.

Apolinaras Juozas Povilaitis. 1937 m.

Čia ėjo vyrai ir vaikai.
Juk troško laisvės jie ilgai.
Jie mąstė, kad prasmė tame,
kad Lietuva būtų laisva.
O Lietuva pažliugo kraujyje,
užmigdė brolius su kančia.

Ignas Šimulionis. 1973 m.

Ignas dar tik vaikelis...

Atrodo, ką jis gali, o siekiai

Buvo jo garbingi ir Lietuvai

jie reikalingi. Visi budėjo

tą baisią naktį. Priešai turėjo nuo

žmonių gausumo apakti, bet akys

jų nieko nebijo ir širdys jų plieninės,

nes jie neturi savo tėvynės,

todėl svetimas žemes jie mynė.

Tikimės, kad už nekaltą kraują, už motinų raudą atseikės grobikams už smurtą, už kančią, nudžius jų baisiosios rankos.

Vytautas Vaitkus. 1943 m.

Palikęs žmoną ir vaikus,

Jis pro duris išėjo.

Jo amžius buvo solidus,

Dėl nieko nedrebėjo.

Jo rimtį ir didžius tikslus

Nutraukė priešo ginklas.

Sudrebino visus visus

Kurie tenai budėjo.

Sudrebino ir tuos,

Kurie tai matė ir girdėjo.

Niekas negalėjo ramiai žiūrėt

Į šį gėdingą darbą,

Įvertint ir prakeikti.

Daug tą naktį buvo ten

Kančios ir aimanų baisių,

Daug liko invalidais.

Visa tai istorijoj išliko

Ir mūsų širdyse.

Netiesa, kad visa buvo veltui...

Netiesa, kad Jūsų nebėra...

Jūsų nekaltas kraujas

Jis dega mūsų širdyse.

Jis degs tol, kol Lietuva

Bus šviesi, švari, tyra.

II dalis

Neišaik, Rūpintojėli

xxx

Aš nesu poetas.
Aš – tik tikėjimo šauklis ir laisvės karys.
Aš nieko kito neturiu,
tik ją vieną – Tėvynę.
Ji – mano likimo
šviesiausia dalis,
Dievo skirta kaip pareiga.
Kaip man išeina, taip ir parašau.
Kartais tylėti negaliu,
nors pasiilgstu vienatvės ir tylos.
Atrodo, ta pareiga pašauks mane...
Ir jos žodžiai
skirti bus net grumstui,
kuris vien Tėvynėje šviečia.

Į Mažąją Lietuvą

Ji taip arti, šalia.

Ji glaudžiasi vingiuota siena prie Lietuvos –
istorija, tragišku likimu ir žuvusių krauju,
ta pačia siela vienos tautos.

Tenai lietuvininkai gyveno.

Atrodo, kad sapne verkiu:
sugrįžkit, baltai, nadruviai, skalviai.

*Šaukiu aš protėvių dvasia –
Ar dar gyva?*

Ir atsiliepia Ji Mažvydo balsu:

Broliai seserys, imkite mane ir skaitykite...

Pasidalinkite gimtinės duona.

Čia kvepia ajerais ir tie patys miškai, laukai.

Donelaičio *Metuose* jauti būrų vargą?

Saulelė budina jau svieta – ar tu girdi šios žemės šauksmą?

Ar dar meni Ievos Simonaitytės *Aukštųjų Šimonių likimą*?

Tie patys veidai ir atgyjantys vardai:

Bretkūno lietuviškoji Biblija,

Rėzos surinktos dainos lyg sesučių kaspiniai.

Čia brendo ir augo Tėvynė.

Atsiliepkite, tautiečių vėlės, iš dausų:
Brodovski, Kalvaiti, Merlinai, Milkau, Šulcai, Švoba, Vydūnai, –
kaip litanijoje aš jus kartoju.
Sugrįžkite į mūsų būtį, milžinai!

Valančiaus pašaukti knygnešiai iš Tilžės ėjo
į Didžią Lietuvą ir čionai sėjo laisvą lietuviškąjį žodį.

O dabar – užžėlę takai, spygliuota viela, *Kaliningradskaia oblast... tranzit...*
išniekinti žemės vardai...

Baltijos banga skalauja tavo žemę
kaip negyjančią žaizdą, bet ne amžinai.

Mes, apsigaubę Prisikėlimo saule, rodysime pasauliui,
kad Mažoji Lietuva yra mūsų širdies žaizdras.

Ateinam!
Ten taip pat alsuoja
Mūsų laikas.

Kovo 11-ajai

Atrodė, kad Saulė užtemo, bet ji liepsnojo mūsų sieloj.
Atrodė, kad likimo vėjai nuplėš paskutines medžių šakas.
Žmogus kaip medis ištiesia kančioje sugeltas rankas.

Regis, kad nutrūks paskutinė smuiko styga,
bet ji ir viena prabyla gražiausia melodija širdy.

Kristau, ar girdi mūsų ilgesio dainą,
ar jauti pražydusias spalvas?

Ir jauti, ir žinai, ir viską matai,
nors kartais Tėvynės užtemę skliautai.

Tavo delne skeidžiasi mūsų laisvės žiedai.
Maldą lyg giesmę sudėję:
Ave, vita, sveikinam naujo gyvenimo rytą.
Kovo vienuoliktoji buvo lyg žaibu
trenkianti žinia – laisvė bus laimėta.

Rugpjūčio 23-iajai

Tėvyne,
šiandien tu prisimeni sąmokslą,
kuris išdraskė likimus,
sušaudė dainas,
apsigaubei juodu kaspinu.
Ir stovi lyg Pieta,
skaičiuodama vargo dienas,
savo pražuvusius vaikus.

Tokia jau mūsų istorija, žiauri dalia.
Tačiau negi amžinai raišiosime žaizdas?

Užteks juodos skaros.
Mes nugalėjome, teskamba pergalės daina!
Mes esam didelė tauta, kad sutraukėm grandines.
Obeliskas Tavo vardą kartoja:
Hosana, Aleliuja Lietuvai!

Viešpatie, pasigailėki Nemuno šalies.

Ir debesys Tau moja:
sugrįžkit, paukščiai,
skrendantys laimės ieškoti?
Ar nepasiilgsite piliakalnių šventų
ir giesmės vakare prie pilies?
Kas gi čia duoną augins?
Sargyboj prie laisvo ugniakuro stovės?
Ar dar lietuviška lopšinė sodžiuje skambės?

Malda, pavirtusi gintarine ašara,
ant Tavo veido tyliai šnabždės.
O kryžiai, lyg žmonės rankomis susikabinę,
ant Baltijos Kelio parimę,
keliauja į Mažąją ir Didžiąją Lietuvą.

Tau mūsų perlai

Jis žėri spalvomis ir paslaptingu grožiu,
bet ir žmogaus širdis yra kaip perlas,
O kartais dulkės su voratinkliais.
Suklupusio tylą... kankinamai sunki –
prisiminimų graužatis.

Nemigo naktį Tavęs ilgėjaus,
Tavo veido šilumos, žvilgsnio šviesos.
Pasigailėki manęs, Viešpatie...
Kaip latras ant kryžiaus kartoju:
ar tikrai aš būsiu šiandien Tavo rojūj?
Kaip Magdalena bučiavau Tavo kojas,
lietuviškasis Kristau, Rūpintojėli...
Medžių šešėliai pridengia Tavo veidą nuo kaitros –
laimink tėviškę, Tėvynę išdraskytą, išvartytą iš namų...
Tau, surinkę deimantus ir gintarą,
nupinsim rožinio karolius prie vakaro žaros.
O sieloje skambės muzika lyg paskutinis saulėlydžio akordas.

Atgaila

Mano siela nerami glaudžias
prie Viešpaties altoriaus ilgesio malda,
kad parašyčiau atgailos eiles.
Kartais ir vienas žvilgsnis įžiebia kibirkštį. Žaizda.
Ir vienas žodis įstringa sieloje. Prabyla lyg rauda.
Neatsargus tik vienas žingsnis – ir tu lyg duobėje.
Tada jau pajunti dangaus mėlynę, kokia skaidri, tyra.
Koks gairus šaltinio gurkšnis ir vaiko tyra malda.
O mano ilgesy – gyvenimo giesmė.
Žodžiai dega lyg žarijos:
Tau, Viešpatie, dėkoju, myliu Tave,
Atleisk ir vėl palaimink mane.

Kartoju nelyg sužeistas *miserere mei...*
Kristau, juk Tu – mano kelias, Tu – mana dalia,
aš alkana širdim veržiuosi į Tave.

Neišduokite meilės

I

Lietaus lašai suvilgė rožės žiedą, žemę, žolę.
Aš vis kartoju ligi šiolei:
Ašara dangaus, atgaivinki žmogaus sielą, širdį, žodį,
kad neišduotų meilės. Kartoju vėlei:
nepražudykite laimės.

II

Jis šoko sambo
Ir negailėjo paskutinių bučinių.
O už namo lango
medžiai verkė, pasiilgę vasaros dienų.

Jis gėrė brendį
ir tirpo aistros glėby.
Jos veidas prisiminimuos skendo,
ir buvo klaiku, tamsu širdy.

III

Krinta lapai –
ir medžiai palūžta.
Žemėj viskas miršta, kas gyvena.
Ir žūsta meilė.
Išblėsta bučiniai.
Palieka tik kartėlis laimės netikros – nuvytę žiedai.
Tik viena nemiršta – Kristaus meilė.
Tu žinai? Kartoja žemė ir dangus:
ji amžina, ji amžina, ji gyva amžinai.

IV

Trapi ta meilė, kai nėra širdžių svajos.
Ji apgaulingai trumpa lyg vystanti gėlė,
jeigu nėra bendros dalios, pražydušios žiedo rate:
tik tu, tik tu – mintys sukasi vienu ratu.
Ir širdys plaka tuo pačiu ritmu.
Linkėjau, kad neišblėstų ilgesys,
kad būtumėte visada kartu.

V

Šviesus vakaras apsigaubė žara virš medžių.
O širdį apdengė slenkantys šešėliai virš namų.
Atrodo, jau nutilo visi žodžiai, užmigo paukščiai.
Ir ilgesys – lyg deivė balta –
ilgai šaukė dar mane:
sustok akimirkai pabūti dviese,
nors vieną sykį, nors vieną vakarą
pašoksime likimo tango...

Deja, likimo skirtingi krantai, nutolę laivai...
Ir užgesusi žvaigždė prie lango...
O Viešpatie, bučiuoju Tavo kryžių
kaip savo pašaukimą dalią.

Kalėdų, Kristau,

Kūdikėli Kristau, Tu esi negęstanti Betliejaus žvaigždė –
apšviesk Tėvynės dangų, jos kelią ir laukus –
palaimink mūsų motinas, jų rūpesčius ir svajas.
Ir tėvus, kad tvirtai laikytų rankoje vaikus,
Statytų miestus ir tiltą, jungiantį žemę su dangum.

Šeštinių, Kristau,

Nepaliki mūsų vienu ant Nemuno ir Baltijos krantų,
Kai vėtros blaško valtį, kai sieloje tamsu, klaiku...
Tiesiu rankas į Tavo saulę, kad palaimintum tėviškę,
sudaužytų likimų pasaulį, gimtųjų namų židini.

Sugrįžki, Kristau, Tau žaliuoja rūtos, vaidilutės dega ugnį
ir meldžias motinos širdis už paklydusius vaikus,
nes Tu esi Viltis, negęstanti žvaigždė, Tu – mūsų Gyvenimas.

AVE, CRUX

Sveikas, Kryžiau, dangaus mėlynėje,
iškilęs ant bažnyčios bokštų.
Sveikas, Kryžiau, Vytauto ir Jogailos
atneštas į Nemuno šalį.
Sveikas, Kryžiau, išaugęs spindinčia tankme
Lietuvos Golgotoj – Kryžių kalne.
Sveikas, Kryžiau, uždarytų šventovių,
pakelėse pasviręs.
Sveikas, Kryžiau, laiminęs ir lydėjęs
mūsų tautą juodoj nakty.
Ir mane – sunkiam kely.
Kryžiau, tu buvai pasveikintas
sukilėlių žūtim, lydėjęs Sibiro tremty,
išaukštintas kunigo Antano Mackevičiaus malda
prieš mirtį.
Sveikas, Kryžiau, išaugęs ant visų laisvės kovotojų kapo.
Sveikas, Kryžiau, puošiantis arnotą Dangaus spalvom
ir ornamentais.
Sveiki, Kryžiai, sugrižę į mūsų
Tėvynę, į motiną Katedrą.

Motinai

O Motina, medžiai jau sprogsta,
greit palangėj obelis žiedais bus apklėsta.
Aš vis dar laikiu Tavęs –
gal sugrįši
tyli, pavargusiu veidu.

Švelniai paklausi, kodėl
mano balsas užkimęs.
Gal vėjas supūtė vėl?

Karštos arbatos išgersime prie židinio.

Vis grimztu į vaikystę
prie tavo veido švytinčio,

rožančiaus srūva karoliai.
Albumo lapai tarp pirštų įstringa.

Užverčia laikas gyvenimo knyga.

Tik lieka Tavo portretas
Paslaptingu žvilgsniu ant sienos.

Ir sapnas, kur Tu lyg mergaitė juokies – –

1992 m. gegužės 2 d.

Su Tavimi

I

Visą naktį lijo. Visą naktį žvaigždės snigo.
O viena mirksėjo man – ilgai ilgai.

Ir išėjau į nežinią, į tolą,
kur šaukė Tavo balsas seniai.

O gal kančia palaimintoji?

Manoj širdy liejosi rauda:
kur tu, Lietuva?

Dar tavo atgaila neatlikta.
Kodėl tu išdavei Kristų, išniekinai altorių?

Ir prislėgė tave nuodėmės, apnuodijo dvoki *vodka*.

Tu pasmerkta, bet vis esi viena ir nepakartojama.
Pro ašaras ir nemigo naktis, svajas
šaukiu Tave vardu,
kad eitume drauge
į Prisikėlimo šventę.

II

Lyg Emauso keleiviai, atpažinę
savo Mokytoją, maldausime:
neišeik, jau vakaras.

Žvarbioj troboj įkursim židinį,
kad neišblėstų ir negestų.
Palaimink, Viešpatie, mus sava ranka,
kuri brandina duoną ir glosto žemę.

Sugrįžki, Viešpatie, į mūsų šalį
ir į kiekvieno širdį,
kad meilė išsiskleistų priesaikoj
ir kūdikio maldoj.

Pasigailėki, Kristau, Lietuvos,
žūstančios tautos.

Tave mylintiems,
Tavim gyvenantiems,
Dėl Tavęs nebesugrįžusiems
Uždegšime žvakutę.

Ant lininės stalo drobės garuoja kaimiška duona
Ir lietuviško beržo sula – atgaivins Tave.

Argi tu nepavargai nuo mūsų nuodėmių,
išdavysčių ir klystkelių žemės kelius?

Pasiliki, Kristau –
taip žvarbu Bažnyčioj be Tavęs.

Laiškas

I

Rašau aš ilgą laišką Žanai d'Ark.

Ateiki pas mane,
pasveikinsiu tave prie Gedimino pilies.
Sustojus Senvagėj, ant Nevėžio kranto,
pabūki dar.
Švelniai, gaivindama vilnis palies.

Pasišnekėsime su bičiuliais,
pavargusiais lietuviais.

Paprašyki tu Dievulio,
kad pražystų žemė
taika, ramybė ir darbas...
Kad turtingieji nenuskriaustų...
Teisieji atleistų...
Nusikaltę atsiprašytų...

Ir visi, susirinkę į šventę tautos,
neužmirštų maldos.

Aš vėl sugrįšiu pabučiuoti kryžiaus
ir savanorių vėliavos.
Ir partizanų maldaknygių, pervertų tribriauniais durtuvais.

O jeigu angelas sparnais pašauks mane į Amžinybę,
aš norėčiau nukristi pelenais į žalią pievą,
kad augtų užrašas iš rūtų:
Laisvę ir palaimą Dievo – Lietuvai!

II

Aš laikiu draugo laiško
iš Armėnijos – Kalnų Karabacho.
O jis vis tyli ir tyli.

Gal adresas pasikeitė –
jau amžinybėj?

Žvelgiu į tavo žemėlapi –
tokia mažytė ir priešų apsupta.

Laikykis, atgal nė žingsnio!
Neatiduokite nė vienos pėdos
savo Chačkarų¹ žemės.

Mes meldžiame,
kad nesilietų kraujas,
nutiltų šūviai.
Ir kad žilasis Ararato kalnas
apsaugotų tave priminęs,
kad reikia kilt aukščiau
negu į spindinčias viršūnes.

---

1 Chačkarai – armėniški kryžiai, labai populiarūs kaip mūsų Rūpintojėlis.

Afrikietiškas regėjimas

Pasakyki, mano mielas drauge Čarli,
kodėl aš taip dažnai sapnuoju Afriką?

Juk ten aš nebuvo
ir niekada jos veido nemačiau.
O regis, kad šv. Mišias aukojau
ir tokią didelę iškėliau
baltą Ostiją,
kurioje įsmigo afrikiečių žvilgsniai.

Pakylėjimo metu sustingo
svajingo negrų šokio judesiai
su būgnais ir timpanais.

Dieve, tau, Tautų Karaliau,
gieda choras „Tėve mūsų“,
o už lango šlama palmės,
paukščiai, regis,
ne šios žemės
čiulba šakose.

Aš taip norėjau
prisiglaust prie beržo –
lietuviško rūpintojėlio pakelės.

Ir nubudau.

Ką reiškia, mano Čarli,
šis regėjimas?

Išsaugosim laisvę

I

Mes prisiekėme gint Tėvynę
kaip motiną, kaip mažą vaiką –
nuo žvėries ar nuo ugnies.

Jau prisikėlę ir vėliavą iškėlę
savo pažadėtoji žemėj, –
tiek daug kančių, tiek daug vilties.

Kiek sudegė širdžių...

Romai Kalanta,
Tu – gyvas!

Gegužės 14 dieną
Kaune, Laisvės alėjoj,
apsigaubei liepsna,
kad degtum žvaigžde
tą tamsią, klaidią naktį.
O Lietuva,
būk laisva!
Ir atvira pasaulio šviesai
be jokių sąjungų, sinklitų,
pataikavimų didiesiems kūnu,
ne dvasia.
O mūsų priesaika šventa –
sutraukyt netikėjimo,
nemeilės grandines,
kad apgautume Tave
šlove Karaliaus Mindaugo.
Ir Krikšto.

II

Dieve, pasaulio Valdove,
kur Tu esi?

Žinau, jaučiu,
kad Tau priklauso laikas ir erdvė,
visi kampeliai žemės ir visatos.

Tačiau žmogaus širdis,
nepaklusus Tavo balsui,
lyg juoda naktis
pražudo laimę, taiką,
nuostabią sielos paslaptį,
kuri atsiveria vien Tau – kaip
Amžinybei.

Be Dievo, be tikėjimo, be svajonių
jūs vėl kryžiuojat Kristų, išduodami
Tėvynę.
Viešpatie, parodyk
savo rankų žaizdas, krūtinę –
kaip Tu kentėjai už mus,
kad žmonijoj meilė laimėtų,
krikščionys Rytų ir Vakarų
drauge „Tėve mūsų“ broliškai kalbėtų,
sutartume visi.

Negi čia tik sapnas mažų tautų?
Gyventi laisvėje po saule?
Žemėje vietos visiems užteks:
Tokie erdvūs kontinentų toliai.
Juk „išvadavę“ pasaulį...
sustokite, draugai,
užspringę Afganistano kraujo
krešuliais.
Nebežudykite Kaukazo vaikų ir
motinų
Palikite ramybėj Baltijos šalis,
į savo šunides suginkite savo šunelius,
kad netrukdytų mums gyventi.

O bandantys paversti miestus
logistikos centrais,
amfiteatrais supermarketų ir bankais.
Taip pat neužstokite saulės,
palikite ramybėj mus.
Mes saugosime šeimą, tautą, namus
ir tėviškės vingį, kur didžiavyriai
bočiai gyvena.

Apmąstymas po televizijos „panoramos“

Atleiskit jūs už tiesų žodį:
jis gimė kančioje dėl Tėvynės.
Užtirusią krūtinę, nubloškusią geležinę sieną,
dar skauda ir aimanos nenutyla.

Prasigėręs kaimo žmogus,
sapnuojantis kolchozus,
kaip skaudžiai klaidžioja neviltyje...
O sovietiniams *intelektualams* vis trūksta demokratijos.
Išvežė jie *draugų* bylas,
apraigė *voratinkliais*,
prisidengę kapitalu ir firmom.
Kaip jie šauniai pasinaudojo *prichvatizacija!*
Jie darniu choru šaukė, kad auga V. Landsbergio diktatūra,
nors jis neturėjo jokios realios valdžios
(net kai buvo pirmasis faktinis valstybės vadovas).

Todėl ir liko apviltas, apgautas žmogus,
dirbęs visą gyvenimą už duonos kąsnelį
ir valdišką kampą gelžbetonio barakuos.
Per bankų sukurtas krizes – visai apvogtas.
To dar negana:
naujasis ponas, prisidengęs trispalve,
šaipysis iš laisvės, giedos odes
„Gazpromo“ dujoms – *geriausios*, nes Europoj brangiausios.

Oi reikia valstybei šeimininko rankos tvirtos, –
be tokio tvirtumo dar nemokame laisvėj gyventi.

Ar valingai atblokšime mafiją, korupciją, paveldėtą biurokratiją ir svetimos valstybės destrukciją?

Ir protingiausius Seimo narius, svarstančius:

kam reikalinga krašto gynyba,

nes geriau *Sandrauga saugos*?

O dar užmokės

kaip tam pardavinėjančiam „20 centų“

(ir niekas nežinos, kas čia dedas, ir šuva nelos).

Atleidus žurnalistus, nemylinčius prezidento AMB, bijos kiti.

Net VSD pažymą išduos, kad jiems *pritrūko* kompetencijos.

Dabar nauji laikai. Diplomataų tostai už tą, kuris

katedrą sugražino *dykai*.

Kodėl nutildytas Bažnyčios varpas? Kad nebeskambėtų:

kilkite ir kelkite! Jūs, kunigai, tik psalmes skaitykite sau ir tylėkit,

ir nematykit, kaip žūsta pranašai ir teisieji avarijose, pastumti po ratais,

išmesti pro langus, nuuodyti.

Ir nėra kaltų, o sąrašas paslaptinių mirčių auga ir auga.

Tik senutė motina su rožiniu meldžias už vaikus:

Viešpatie, gelbėk, mus.

Aš vis menu kasdienybės akimirkas –

pūslėtas rankas prie staklių,

prie žagrės, prie pradalgių,

prie viltingo vaikų augimo.

Jeigu mes tylėsime, tai akmenys kauks:

Lietuvos žmonės, būkite budrūs!

Pražilusi naktis

I

Rūpintojėli, neišeik...
Rūpintojėli,
nepaliki mūsų:
Tau – pievos
ir laukai,
Tau meldžias
žuvę kankiniai.
Ir nužudyti Sibiro speiguos vaikai
dega šventą ugnį.
Tau verkia
kalinio širdis.
Tau – motinos
pražilusi naktis.

II

Pasodinome 10 kryžiaus medžio ažuolų prie pievos tako –
dievdirbiai įspaudė juose gyvybę ir raukšles veide,
kad Rūpintojėlis palydėtų praeivius gyvenimo kelius,
nuramintų skausme ir viltį įžiebtų kiekvieno namuos.

O kaip šitie ponai, kryžium prisidengę, mane pažemino, išdraskė... Lyg
Romeo Castelucci spektaklyje jie užkasė lietuviškąjį Kristų, kad čia nebūtų
Santarvės rūmų – Rūpintojėlio šventovės (geriau komercija *atsinaujinančios
energijos* arba puota maro metu dvare...). Ir niekada nebeskambėtų ant
Nevėžio krantų Fausto sukurta daina –

*Rūpintojėli, tėviškės laukuose
matei ir džiaugsmą, ir skriaudas žmogaus,
Kam gi dabar nelaimėj pasiguosiu,
jeigu Tave nuo kryžkelių išraus?*

*(Priegiesmis) Rūpintojėli, Rūpintojėli,
Nepalik mūs krašto, nepalik širdžių!
Rūpintojėli, Rūpintojėli,
Nepalik mūs krašto, nepalik širdžių!*

*Kas laimins mūsų žemišką kelionę,
Rūpintojėli, jei nebus Tavęs,
Kas gi išgirs tylią širdies dejonę
ir kas nušluostys ašaras gailias?*

*Tartum Tavin Tėvynė mūs įaugo,
jos laimė, ašaros ir jos kančia.
Tol ji tvirta, kol Tavo rankos saugo.
Tik neišeik, o Viešpatie, iš čia!*

Deja, aš jau nebeturėjau jėgų apginti Tavęs ir išėjau.
O minia kvatojo...
(Bet sąžinė šitų ponų nevaitojo),
nes Panevėžio savivaldybėj choras pritariančiai sugiedojo...

Eilėraščio žodžiams kompozitorius lietuvis, gyvenantis Čikagoje, Faustas Strolis parašė muziką. Jis labai laukia ir linki, kad kai bus pastatyta Rūpintojėliui šventovė, joje būtų atlikta jo sukurta giesmė.

Atsisveikinimas

Tą rytą saulė ritos
virš gelstančių klevų.
Nutilo varpo dūžiai
tarp gęstančių langų.

Sustojo žingsniai
vargo, sielvarto dienų.

Tėvyne, Tu – Pieta,
Tave svajonėj vis menu
kaip žalią pievą,
paminklą tremtiniams,
iš Sibiro negrižusiems,
Altoriaus šventą ugnį.

Nebijokit ištiesti delnų –
Pažersiu po žariją.

Mylėjau laisvės Madoną
Mariją!

Vaivorykštė lanku
virš tėviškės laukų.

Ir skubame taku,
likimo Tau lemtu.

Bet man sugrįžti jau sunku.

1992 m. rugsėjo 25 d.

Testamentas

Dulkė buvau ir dulke pavirsiu.
Gal šį vakarą, kai saulė skausmingai užges?
Rytoj, poryt – o gal dar tavo žvilgsnis
ilgiau mano kelionę pratęs?

Tik dar norėčiau palaistyt Laisvės gėlę,
Pakurstyti altoriaus šventą ugnį.
Geriau sudegti negu smilkti,
Pavirsti viesulu – vėjo daina,
kad aplėkčiau Mažąją ir Didžiąją Lietuvą.
Sustoję Tolminkiemyje, pasišnekėsime
su Mažvydu, Donelaičiu, Vydūnu.
Iš a, b, c pažyra lyg Dovydo psalmės atgailos –
Kristau, pasigailėki Lietuvos!

O kai angelas man sparnais pamos, širdis sustos.
Sustingusi dangaus mėlynė akyse įsmigs.
O kodėl tada trūnyti žemės gelmėse?
Geriau sudeginkit mane
ir išbarstykite pelenus ant Nevėžio krantų,
prie Santarvės rūmų.
Jau man vis vien, nors ir sumindžiotų skubantys gatve.

O gal dar aš išaugsiu medžiu ar rožės žiedu, tyvuliuosiu pieva?

Jeigu Tėvynė atsidurs pavojuje,
aš vėl sugrįšiu iš dangaus,
krisdamas liepsna, kad degtų sukilėlių laužai.

Ir vėl bučiuoju altoriaus Kryžių,
drauge žengdamas į amžiną Prisikėlimo rytą.

Paskutinis moto

I

Kiek dar liko man dienų?
Kiek dar kartų ges saulėlydis ir vėl aušra nušvis?
Nežinau, kada laikrodžio dūžiai sustos.
Ir mano žingsniai nutils...
O gal bus tik aimana paskutinė... ir jau amžina naktis.
Liks neparašytas gražiausias eilėraštis,
pieštukas ant stalo nukris.
Arba žodis prie altoriaus įstrigs nepasakytas?
Mišiolio maldos liks neskaitytos...
Gal vėjo gūsis pabels į langą lietaus kruša?

Nežinau, kas duris atvers tada,
kompiuterį užgesins.
Bent jau paskutinę minutę
mano kambario gėlės ir vijokliai
prisiminimų lapais amžinąjį atilsį pažers.

Aš dar išeidamas paprašysiu dangaus
palaimint Lietuvą.
O žmonės, neišduokit Kristaus.
Dabar aš vis einu, šaukiu, Tavo veidą menu
tarp vaivorykštės spalvų.

Medžiai šlama praėjusios vasaros giesmę,
Matau, kaip lapai krinta.
Sustoki dar akimirką
pasiklausyti ilgesio dainų.

II

Nežinome, kada ir kaip išeisime ir nebesugrįšime,
kai Jis mus pakvies į paskutinę kelionę.
Aš nieko daugiau nepasiimsiu: tik rožinį ir kryžių į rankas.
Gyvenimas akimirksniu prabėgs, peržengiant ribą –
čia ir TEN.
Tyla amžinai apgaubs sustingusias akis, ilgesingas svajas.
Po vasaros darbų ar žiemos speigų širdis nurims.
Ir žvakė sudegs šešėliais ant veido.

O kažkur šalia skambės daina:
„Neišėik, neišėik tu iš sodžiaus,
nepaliki žilvičių vienu“.
Pasaulis, kaip sukosi, taip suksis sena vaga:
tarp meilės ir vilties, tarp gyvenimo ir mirties.
Tik akmuo ant kapo praeiviui primins:
sustok ir pagalvok – mus skiria tik slenkstis.

III

Aš vėl norėčiau sugrįžti kūdikiu ant Motinos rankų
Ir pašaukti – Mama, apglėbt Tave.
Deja, mes gimstame tik vieną kartą –
gyvenimo šuoliui iš nežinios į amžinybę.
Numirštam ir išeiname po vieną, sustodami prie karsto.
Kančia apkarsta. Ašara ištirpsta liūdesy.
Išauga ilgesio liepa ar ąžuolas prie kapo.
Žvaigždėtą mėnesieną aš vis vien sugrįšiu nors šešėliu
Amžinajam skrydžiui Baltijos kely
ir bekraštėj erdvėj,
nutviekstoj Tavo meilės – –

III dalis

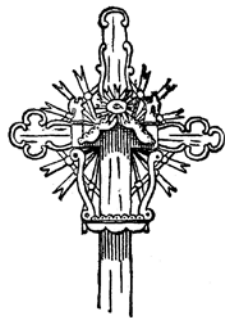
LIETUVOS KRYŽIAUS KELIAS

Viešpatie Jėzau, Tu esi mūsų Mokytojas ir vadas, bet eidamas erškėčių keliu tampi Auka ir Aukotoju. Tu norėjai parodyti kiekvienam žmogui ir kiekvienai tautai kelią į Taboro kalną. Todėl Tavo gyvenimas – visos žmonijos istorija. Žiūrėdamas į Tavo kančios stotis geriau suvokiu ir savo gyvenimo prasmę.

Kryžiaus kelio apmąstymai padeda atskleisti tikrąjį žmogaus ir Tėvynės kelią. Kai lietuviai ėjo su Kristumi, jie buvo galingiausi ir laimingiausi. Kristų pažinti ir mylėti visa širdimi, protu ir visomis jėgomis trokštantis žmogus – protingas ir laimingas. Juk Dievo Sūnus atėjo į mūsų žemę tam, kad pašauktų mus tikėti, išpažinti Jį. Tam, kad mes patirtume gyvenimo pilnatvę.

Kiekvienam žmogui įdiegtas gyvenimo geismas, Dievo ilgesys pratrūksta jau su pirmuoju kūdikio riksmu. Žmogus iš prigimties yra religingas. Ateiname į pasaulį lyg atoveiksmis gyvybės veiksmui. Paskui laisva valia apsisprendžiame – už Dievą mes, ar prieš Jį. Tačiau ar galima tikroji, amžinoji laimė netikinčiam, neigiančiam dvasines vertybes? Ne!

Niekas dar nepajėgia įvertinti ir apsakyti žmonijos siaubo, skausmo ir tragedijos, lydimos bedievystės nykulio. Žmonės neva norėdami išsilaisvinti, išsižada Dievo, tikėjimo. Šimtai tūkstančių žmonių, apsėsti kvaitulio, nebesurezga aiškesnės minties! Jų kurtasis rojus žemėje virsta beprasmybės liūnu, iš kurio sklinda keiksmi, alkoholio tvaikas, muštynių klyksmai. O Šventasis Dieve, gelbėk mus nuo maro, bado, karo ir apsaugok nuo bedievystės... Todėl ir suklupau Kalvarijoje, kad pažinčiau Tavo veidą, kuriame atsispindi tėviškė. Atleiski, Viešpatie, mūsų nuodėmes ir klaidas. Norėtume eiti su Tavim drauge, kad savo kraujo lašais nuplautum mūsų sielas ir prikeltum Tėvyne.

PIRMOJI STOTIS

Viešpats Jėzus nuteisiamas mirti

Kas galėjo drįsti pasmerkti žmogų, darantį gera? Niekšai sukilo prieš Karalių. Bet argi gali žmogus teisti, atstumti Dievą? Jis save pasmerkia pražūčiai. O jūs, prakeiktieji visų kartų bedieviai, kurie norite nužudyti Dievą! Pirmiausiai – nužudote Žmogų!

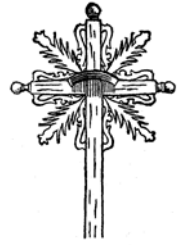
Už Dievą arba prieš Jį. Vidurio nėra. Pilotas nusiplovė rankas, bet ar galima nusiplauti kaltę nuo sąžinės? Tau reikėjo pasipriešinti ir išteisinti Kristų! Kryžius neša džiaugsmą, ne mirtį. Kiek kartų Lietuva buvo pasmerkta mirčiai, bet išliko gyva. Kadaisė kryžiumi prisidengę priešai troško Lietuvos mirties. Už ką? Už pagonių garbintus žalčius, Perkūną? Už tai, kad namuose saugojo šventą ugnelę Gabiją? Kad šventųjų alkų ažuolai ir likimą lemiančios laumės sklendeno miškuose? Nekalti mūsų bočiai, kad nepažino Kristaus, Jo Evangelijos šviesos. Betgi mūsų protėvių širdyse gyveno Praamžių dievai...

Galbūt kryžiuočiams ir kalavijuočiams rūpėjo Kristaus meilė? O ne! Mūsų nuostabioji šalis juos viliojo ežerais, jaukiomis sodybomis, miškų takais. Degančių pilių laužais mes šaukėme gyvuosius į žūtbutinę kovą, šaukėmės vėlių iš daugų stiprinti mūsų dvasią.

O kas šiandien išgelbės tautą, griaunamą ateizmo, naikinamą materializmo? Sugrįžimas prie Kristaus ir Kryžiaus Kelio apmąstymas! Asmenybės branda atsiskleidžia meilėje ir aukoje. Mylėti Kristų – reiškia daryti gera, tarnauti artimui. Tikroji politika taip pat turi tarnauti žmogui. Politika – tai valstybės valdymo menas arba pastangos keisti ir tobulinti visuomenę, lengvinti jos gyvenimą. Pati geriausia valstybės santvarka yra ta, kurioje pilietis gyvena laisvėje, bet negali laisvės vardu kenkti žmogui ir tautai. Krikščioniškoji politika – tai Dievo karalystės kūrimas, skleidimas tiesos, gėrio, grožio ir meilės.

O Jėzau, apsaugok mus nuo tų, kurie nori tik prisidengti kryžiumi! Dar vaidilos Romuvoj raudojo: Viešpatie, pasigailėki mūsų!

ANTROJI STOTIS

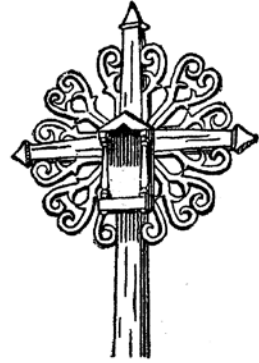
Viešpats Jėzus paima nešti kryžių

Jėzau, kokia didelė Tavo drąsa ir meilė mums. Imi savo mirties įrankį ant dieviškųjų pečių. Net Tavo mirties troškę fariziejai nedrįso prisiliest prie šito medžio, nes kryžius veikia paslaptinai. Kas yra kryžius, ar tik Jėzaus Kristaus kančios simbolis? Kryžius – tai dviejų valių – Dievo ir mūsų – susikryžiavimas. Dievo valia visada aiški, nuosekli, tikra, tiesi, einanti iš dangaus ir grįžtanti į dangų. Mūsų valia neaiški, netikra, besipriešinanti Dievo valiai ir kertanti ją pusiau. Tad pasidalinkime kryžiumi, idant praregėtume, išgytume, suvoktume, pamiltume vienas kitą. Pagrindinė kryžiaus mintis yra Meilė Dievui ir žmogui. Tai žmogiškos būties simbolis. Pašalinkime iš žmogaus gyvenimo kryžių, ir žmogus praras gyvenimo prasmę. Žmogiškoji prigimtis suteikia mums daug mažų kryželių. Privalome įsipareigoti, kad mūsų elgesys ir žodžiai neužgautų artimo, nepadidintų jo fizinių ar dvasinių kančių, bet jas palengvintų.

Kristaus kančios simbolį lietuviai pamėgo jau XV a. Kryžių statymas Lietuvoj ypač suklestėjo XIX a. antroje pusėje ir XX a. pradžioje. Daugybę buvusių medinių kryžių galime suskirstyti į keturias grupes ir 36 formas. Kiekvienas kryžius – tai meno kūrinys, alsuojantis meistro dvasia ir talentu, todėl toks gyvas ir gražus.

Kryžius įkvėpdavo lietuvius sukilti prieš carinę priespaudą, prieš okupacijas. Mūsų partizanai, nors ir išduoti, pasilikę vienu vieni meldėsi miškuose partizaninio karo metais (1945–1955). Su rožančiumi, padarytu iš juodos duonos, sėmėsi stiprybės Sibire, o mirties vizijoje regėdavo gimtojo kaimo kryžių, Birutės ar Vytauto kalnus. Turime vienintelį pasaulyje kančios paminklą – Kryžių Kalną. Atvykęs čia Jonas Paulius II taip pasveikino jį: „Kalnas pasilieka liudijimu... atpirkimo ir išganymo, kuris nėra kažkur, bet tik kryžiuje ir mūsų Atpirkėjo prisikėlime.“

O Dieve, padėk kiekvienam nešti savo gyvenimo kryželius! Bučiuoju Tavo kryžių ir pakėlęs jį noriu parodyti visiems kaip mirties ir prisikėlimo simbolį – pergales ženklą, kad nebijotume kovos už Tiesą, kad atgimimo saulė apšviestų kiekvieną žmogų ir visas tautas.

TREČIOJI STOTIS

Viešpats Jėzus parpuola po kryžiumi

Ar gali galingasis Dievas, Visatos Kūrėjas, suklupti besišaipančios minios akivaizdoje? Kaip suvokti dieviškosios kančios paslaptį? Štai Kristus, dangiškojo Tėvo Sūnus, jau sukniubo po kryžiumi. Jis sąmonėje regi visų tautų klystkeliuos, Bažnyčios persekiojimus ir negandas, mūsų nuodėmes, kuriomis slegiame Viešpaties pečius. Šis moralinis skausmas baisnis už fizinį. Tai jo smūgių neatlaikiusi suklupo Jo meilės dvasia...

O kiek kartų, TU, nupuolei ir susipurvinai keiksmiais, išdavystėmis ir nedorybėmis? Nebežinai, ką daryti? Ateik prie Kristaus, jo paliktų sakramentų, sugrįžk į didžiąją altoriaus tylą. *Per crucem ad lucem* – per kryžių į šviesą. Pagaliau Lietuva savo kryžiaus kelyje atvėrė duris žavingos Katedros, kurioje buvo karūnuotas Mindaugas. Deja, Daumantas su Treniota 1263 m. nužudydami karalių pasmerkė tautą didžiulei nelaimėi – būti paskutine Europoje pagoniška tauta, pasilikti izoliuota tarp miškų. Vėl beveik du šimtus metų liejosi kraujas, nesantaika teriojo žemę. Dar nežinota, kiek kentės vargšai sodžių gyventojai, gindami savo laisvę. Ir kad kops į Gedimino kalną įkurti Vilnių, kurio šlovė Geležinio vilko stūgesio aidu nuskambės per visą pasaulį.

Darniai sutardami Algirdas (+1377) ir Kęstutis (+1382) sustiprino valstybės sienas. Krito ir vėl kilo mūsų Tėvynė, kurią kelias išvedė į Vakarų Europą. Kaip žmogus, taip ir tauta viena neišgyvena. Broliai lenkai buvo apsikrikštiję jau 966 m., rusai – 988 m. Karalius Mindaugas politiniais tikslais sutiko apsikrikštyti 1251 m., tačiau oficialiai Lietuva pakrikštyta 1387 m. Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jogailos bei Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto iniciatyva.

Jėzau, išmokyk mus krikščioniškai mąstyti ir netektyje neprarasti vilties, o suklupusiems suteik drąsos pakilti.

KETVIRTOJI STOTIS

Viešpats Jėzus susitinka savo Motiną

Ji visada lydėjo Kristų, savo Sūnų, mintimis, žodžiais, meile ir pagarba. Dabar atėjo laikas drauge kentėti. Jų žvilgsniai susitinka. Tyla. Alpstanti Motinos širdis prisimena Kristaus žodžius: „Argi nežinote, kad man reikia būti mano Tėvo reikaluose?“ Procesija žengia toliau. Kokie sunkūs Marijos žingsniai... Madona eina Kryžiaus Keliu. Kiekviename šimtmetyje ir už kiekvieną tautą Marija meldžia savo Sūnaus. Ji nepavargsta maldauti ir už mūsų Lietuvą...

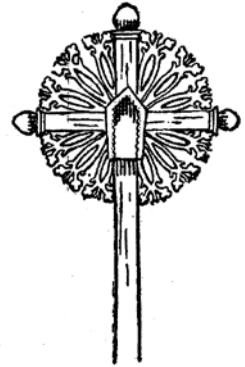
1522 m. Vilniuje, gresiant pavojui iš Rytų, kunigaikštis Aleksandras įsakė patalpinti Aušros vartuose labai gražų Marijos paveikslą sidabriniais drabužiais. Taip jis ir pasiliko amžiams, pavadintas Aušros Vartų paveikslu. Jo stebuklai žinomi visame pasaulyje. Menininkai, poetai, kompozitoriai apdainavo Marijos nežemišką grožį.

1970 m. Popiežius Paulius VI pašventino „Gailestingosios Motinos“ koplyčią Romoje, Šv. Petro Bazilikoje. Jonas Paulius II dažnai paskęsdavo šios jam brangios koplyčios tyloje: „Totus Tuus“ –Aš visas Tavo. O Marija, ir Lietuva yra Tavo.

Kiek daug, Lietuva, pagimdei pasiaukojusių, tyrų, darbščių, herojiškos dvasios dukrų – kunigaikštienė Birutė, karalienė Barbora Radvilaitė, Emilija Pliaterytė, Šatrijos Ragana, daugybė paprastų, gerųjų mūsų motinų. Iš nuovargio drebančia ranka močiutė kryžiaus ženklui laimino kepamą duoną. Toji pati ranka žegnojo kelionėn išvykstančius vaikus. Ilgai stovėjo senoji Motina, ašarų pilnomis akimis, su malda lūpose ir žegnonei pakelta ranka.

Rūtomis, gėlėmis apkaišydavo kryžių, o sulaukusi sekmadienio eidavo su šeima į bažnyčią. Palaima dvelkdavo laukai, miškai, namai. Kiekvienuose namuose garbingiausioje vietoje kabėjo Kristaus kančia. Vakarais suklypusi su šeima dėkodavo Aukščiausiam už gausias malones.

Kiekvienos tautos dvasinis atgimimas prasideda nuo Motinos. Norėtuši, kad kiekvienas savo širdyje nešiotų Marijos paveikslą. Marija, esi mūsų Motina, palaimink mūsų šeimas.

PENKTOJI STOTIS

Simonas Kirenietis padeda Viešpačiui Jėzui nešti kryžių

Kryžius buvo per sunkus, kad Jėzus vienas galėtų užnešti jį Golgotos kalno viršūnėn, bet padėti Jam norinčiųjų vis nebuvo. Atsiradęs padėjėjas Simonas Kirenietis, vos panėšėjęs kryžių, pajuto savyje Dievo malonę.

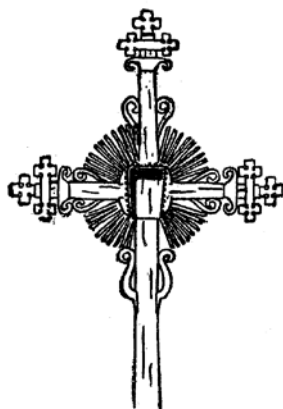
Šnekančių, politikuojančių, žiopsančių ir abejingų yra visada ir visur. Šiandien ypač mažai pareigingų žmonių. Dirbti, atlikti savo luomo pareigas – tai lengvinti savo ir kitų gyvenimą. Tai tas pats, kas padėti nešti kryžių Kristui.

Nelengva žmogaus dalia. Gal todėl nuo seno sakoma, kad kiekvienas neša savo kryželį iki amžiaus galo. Ši išmintis įprasmina įvairiai: saulutėse, drobių raštuose, rūpintojėliuose. Lietuvis kryžių gerbė ir mylėjo. Eidamas ar važiuodamas keliu, nukeldavo jam kepurę. Sunku įsivaizduoti anuomet lietuvio namus be kryžiaus kieme ar troboje. Jis buvo įaugęs į sąmonę kaip liaudies daina, kaip raštas lino rankšluostyje, kaip kelias, vedantis namo.

Valstybė žmogui taip pat yra namai. Kiekvieno žmogaus „prigimtinė teisė – turėti savo namus, o tautai – savo valstybę, būti nacija“.

Deja, ilgai pasaulio galingieji nepripažino mūsų, leisdami žaisti liaudies kančia nepriklausomybės priešams. Ir Amerika buvo toli... Mes patys krauju išsikvojome laisvę 1918 m. ir ypatingai sunkiai, diplomatinio keliu, išsaugojome atkurtą valstybingumą 1990 m. kovo 11 dieną.

Jei lemta degti – tai tik liepsnojančiu gyvybės fakelu. Jei kovoti – tai kaip kariui fronte. Jei mylėti – tai mylėt visa širdimi. Kaip sunku, kai svajonės dūžta ir atsiveria praraja tarp jų ir realybės! Bet tada dar ryškiau pro ūkanas suspindi Tavo karalystės bokštai. Melsdamasis jaučiu Tavo žvilgsnį, laiminančias rankas... arti, artyn, arčiau... Tu stovi su kryžiumi. Paneškime vienas kito kryžių, ir Lietuvai bus lengviau!

ŠEŠTOJI STOTIS

Veronika nušluosto Viešpačiui Jėzui veidą

Erškėčiais vainikuotas, nuplaktas, lyg elgeta pavargęs ir prakaituotas, Tu, galybių Dieve, žengi išgelbėti pasaulį Evangelijos šviesoje. Aš irgi būčiau norėjęs Tau nušluostyti veidą, kad turėčiau Tavo atvaizdą. Menininkai piešia Kristaus gyvenimo akimirkas, bet jų spalvos nublanksta prieš Tavo veidą. Kai žmogus ištiesia rankas į Tave – į gėrį, grožį, tiesą – Tu apdovanoji jį malonėmis. Tokio žmogaus gyvenimas tampa palaima visuomenei. Jei Karalių Karaliaus paveikslas, paminklas būtų kiekvienoje šalyje, kiekviename mieste ir visų žmonių sielose, – žemė virstų rojumi. Užgytų žaizdos, pykčiai, nutiltų vaidai, jei mes dažniau prisimintume Kristaus pavyzdį. Jei šauksimės šventųjų užtarimo, branginsime savo kultūrą ir papročius, neieškosime svetimų dievų nei Vakaruos, nei Rytuos, – išsaugosime savo veidą. Lietuvos veidas ryškiausiai suspindėjo, kai Vytautas su Jogaila 1387 m. apkrikštijo tautą ir kryžiaus nebeišsigynė. Tu pamilai Nemuno šalį ir parimai Rūpintojėliu, apglėbei Pietą, Švento Jurgio pagalba ateidavai mums padėti kovų metais, atsiliepdavai į galingas, užtariančias Šv. Kazimiero maldas. Ir visi pakelės šventieji, prisiglaudę koplytėlėse, guosdavo keleivį, laimindavo miškus ir laukus. Kiekviena bažnyčia yra dalelė tautos istorijos. Vėl atvėrėme uždarytų šventovių duris, kad ieškotume čia amžinojo grožio, meno, paguodos ir stiprybės gyvenimo kovai. Argi mūsų gyvenimas ne bėgimas į amžinybės miestą, kuriame išnyks aimanos ir skriaudos... Tame atvaizde regiu naujo pasaulio viziją... Apšviesk, Viešpatie, mūsų protus, sustiprink valią ir nuskaidrink širdį, kad sukurtume krikščionišką Lietuvos veidą, kad išnešiotume Maironio kurtą Lietuvos įvaizdį.

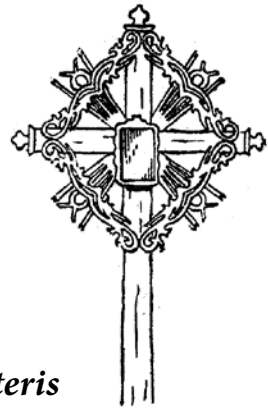
SEPTINTOJI STOTIS

Viešpats Jėzus parpuola antrą kartą

Koks žmonių žvėriškumas! Jokio gailestingumo Kristui. Jie ištroškę kraujo! Betgi Jėzaus kraujas kris ant visų jūsų ir būsimųjų kartų. Kristus kenčia, jaučia kaip žmogus, o dievybė – tai ryžtas, norėjimas paklusti dangiškajam Tėvui net baisiausiose kančiose. Jis vėl sukniumba ir parvirsta, o minia tyčiojasi. Visais laikais iš Dievo ir religijos tyčiojosi mankurtai, satanistai, nacistai, amoralūs žmonės.

Ir mes visi savo nuodėmėmis apsunkiname Kristaus kryžių. Kai apleidžiame bažnyčią, užgęsta Jo paslaptingos tylos ilgesys. Tiesa, gera valia pakritikuoti Bažnyčią galima ir reikia, kad jos tarnai neužmigtų, nepasijaustų dievaičiais, nesuverstų savo silpnybių Dievo Apvaizdai.

O, kaip liūdna, aš nebežinau, kaip maldauti Vyriausiojo kunigo Kristaus, kad Lietuvos Bažnyčia atsinaujintų ir vėl pajėgtų vesti tautą, kaip per 600 metų vadovavo, ėjo drauge su Lietuva, smerkdama bajorų lėbavimus seimuose, kartu sielvartaudama dėl sukilimų aukų. Kiek lietuvių ir lenkų žuvo, negrižo į savo namus, tačiau pasiliko gyvi istorijoje. Bažnyčia verkė, kai 1795–1799 m. kaimynai padalijo valstybės žemėlapi ir išblaškė jos vaikus. Tauta kėlės ir krito, bet išsaugojo dvasinę gyvybę. Šiandien laisvė ir nepriklausomybė mus įpareigoja dar labiau mylėti vieniems kitus, dar atkakliau aukotis, nes velnio tarnai dirba žymiai stipriau ir organizuočiau. Jei dar vakar buvo ryški bedievybės, ateizmo linija, tai šiandien jau viskas klastingai sumaišyta. Viename laikraščio puslapyje dedamas religinis straipsnis, kitame – pornografinis vaizdelis arba gudriai puolami Bažnyčios atstovai, ginantys dorovę, pasisakantys už krikščioniškos valstybės sukūrimą. Sunkus, Lietuva, politinių vaidų, susiskaldymo, išdavystės ir bedievybės kryžius. Viešpatie, meldžiame Tavęs, kad mūsų nuodėmės nebežudytų Tėvynės. Gintarinis rožančius tepadedu mums prisikelti.

AŠTUNTOJI STOTIS

Viešpats Jėzus ramina verkiančias moteris

Moterys jautresnės ir pastabesnės, tačiau ar visos? Tos, kurios meldžiasi, gyvai tiki Kristų, kasdien tyliai ir kantriai aukojasi, išsaugo žmogiškąjį kilnumą. Jų nepapirks niekas – nei bedieviai, nei materialistai, jos visada tarnaus tiesai. Ir posakis teisus, kad motina laiko šeimos tris kampus, o vyras vieną.

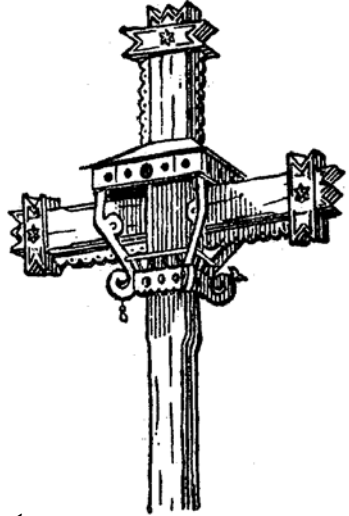
Palestinos moterys, pamačiusios jas laiminius, duoną padauginusį, jų vaikus glaudusį Kristų, tokį paniekintą ir vargšą, verkė iš galesčio ir tikrai nuoširdžiai... Kristus ramino, kad verkėtų ne jo, bet savo vaikų. Ypač tos, kurios yra nutraukusios savo kūdikių gyvybę! Jie niekada nebeišvys pasaulio ir Taveš jame...

O Motina, tu stovi kryžkelėje prie Baltijos jūros ir nuolat verki. Čia priešai žudė tavo vaikus, kiek sūnų nebesugrįždavo iš mūšių. Čia žandarai gaudė juos į rekrūtus. O tu pati – kiek kartų nešei sukilėliams duonos, ankstyvą rytmetį brisdama per rasotą pievą. Carui uždraudus lietuvišką spaudą, mokei vaikus skaityti iš maldaknygės. Kai dėl vargo savojoj šalelėj tavo vaikai išvyko duonos užsidirbti už jūrų marių, o, kaip tu laukdavai jų laiškų, ilgesy ausdama lino drobes... Tu išėjai iš Sibiro tremties sniegynų ir grįžai, sustojai, tik tėviškės neberadai...

Tave sovietai vertė apdainuoti Spalio pergales. Sūnūs buvo priversti tarnauti armijoje, kuri kovojo Afganistane, ar „vadavo“ žmoniją kituose žemės kampeliuose. Tu net vaiko tikro adreso nežinojai. Nes jo adresas, kaip toj dainoj, buvo Sovietų Sąjunga.

Ak, motinos, jūs savo ašaromis plaunat Kristaus kojas, kad vaikai jo neišsižadėtų.

Viešpatie, pažvelk ir palaimink jas, mūsų mieląsias, brangiąsias...

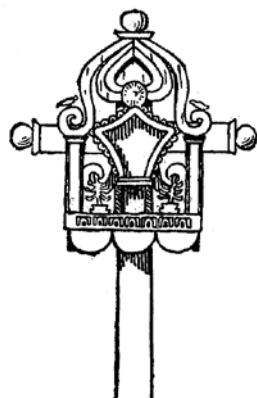
DEVINTOJI STOTIS

Viešpats Jėzus parpuola trečią kartą

Vis sunkiau ir sunkiau... Kalnas jau arti – matyti kančios taurės dugnas. Tačiau iš kur semtis jėgų? Ir vėl klūpai. Kokie baisūs tie veidai: fariziejų, budelių, bolševikų, o tavo veidas skausmo raukšlių ir sielvarto pažymėtas. Žvelgia liūdno akys. Ak, žmonės, kodėl nesustojate savo blogio kelyje? Jūs užmirštate, kad visi pas mane ateisite. Kai žmogus negalvoja apie savo sielą, amžinybę, jis viską gali padaryti dėl duonos kąsnio, garbės ir valdžios.

Sunkus tavo, Lietuva, likimas. Tave puolė iš rytų ir vakarų, šiaurės ir pietų. Kažin ar visada ir pati buvai teisi? Žudė tave kunigaikščių tarpusavio kovos, vaidai. Maras skynė žmones. Gal Dievui per daug nusikaltai! Buvo visko. Istorijos nebeperrašysime. Lietuvis kovojo už žemę, laisvę, kalbą ir tikėjimą. Gynėme Kražių, Kęstaičių bažnyčias. Sukniubome po kazokų rimbais. Su vyskupu Motiejumi Valančiumiėjome knygnešių takais. Prabilome Kudirkos *Varpu*. Kančioje ilgai laukėme *Aušros*. O sulaukus jos, po 22 metų laisvės, ankstyvo ryto tylą vėl sutrikdė kanopų bildesys. Patys sunkiausi buvo hitlerinės ir sovietinės okupacijos laikotarpiai, bet priešinomės ir tada. Tautos pranašas Bernardas Brazdžionis atnašavo savo lyrą kaip auką, kvapnią, tyrą, kad prisikeltume tikėjime, maldoj, darbuose ir laisvės žygyje. Žmonės mokės išsaugoti laisvę, jeigu bus subrendę amžinybei.

Viešpatie, tau dar liko tik keli žingsniai, ir baigsis baisioji procesija ir sulauksime drauge Prisikėlimo ryto. Pagaliau ir mūsų tauta, šitiek tremta, kankinta, žudyta išmoks branginti laisvę.

DEŠIMTOJI STOTIS

Viešpačiui Jėzui nuplėšia drabužius

Pagaliau blogieji kėsiai pildosi. Jau plėšiami Tavo rūbai, Tavo veidas tampa vis labiau dvasingesnis, dieviškesnis. Žmogus palūžtų, bet Jėzus savo noru kenčia už nuodėmingą žmogų. Atpirkimo drama įvyko kartą, bet amžiams. Paskui Jėzus, išžengęs į Dangų, taps nematomas, neliečiamas, bet esantis, save palikęs Šv. Sakramento duonoj. Ką darys gerieji žmonės? Garbins Tave, ilgėsis, kurs religinį meną. O blogieji?

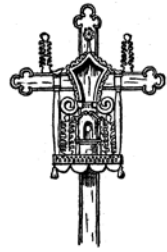
Lietuva jau išgyveno klaiškų satanizmą, matė siaubą savo akimis. Virš 300.000 gyventojų buvo ištremti į Sibirą. Tūkstančiai buvo priversti išbėgti svetur, palikdami žaliąsias lygumas ir vienišą saulėlydį Baltijos jūroje. Per abi okupacijas ir tremtis Lietuva neteko maždaug milijono gyventojų. Ilgai jiems sapnavosi gimtoji sodyba, paskendusi gėlėse, tyras šaltinio vanduo. Pokario metais ateistai sunaikino daug meniškų nepakartojamų liaudies meno dirbinių: kryžių, koplytėlių, rūpintojėlių, koplytstulpių, dalį bažnyčių pavertė sandėliais. Išnyko vienas po kito pakelių kryžiai, tie sodybų ramybės saugotojai, o ir pačių sodybų nebedaug. Akmenys ar vienišas medis liūdnei styro bekraščiuose laukuose, kaip žmogaus ranka ištiesta į dangų, maldaujanti atleidimo. Bedieviai griovė Kryžių kalną. Kiek kartų kėsintasi, tiek kartų vėl tarsi iš pelenų prisikelta. O, kad taip kiekvienas būtume išlikęs nepalaužtas, nepasiduodantis, gal ir šiandien Lietuva, kryžių šalis, būtų išlikusi tokia, kokia buvo. Deja, ne kiekvienam užteko drąsos ją apginti!

Kas gerbia kryžių, tas mokės kovoti ir už laisvę. Jėzau, kuris nepaprastai mylėjai Jeruzalę, paskolink mums tos meilės, kad sugebėtume apiplėštą Tėvynę apdengti krikščionišku rūbu.

Sugrįžkite, tautiečiai, į savo tėvų žemę, nes Lietuva, lyg motina laukia savo vaikų, kad ją apglėbtumėte.

VIENUOLIKTOJI STOTIS

Viešpatį Jėzų kala prie kryžiaus

Mirtis ant kryžiaus buvo skaudžiausia ir labiausiai paniekianti nusikaltėlių. Taip bausdavo romėnai. O beprotybe, kaip tu galėjai smeigti vinis į rankas, išgydžiusias tiek daug ligonių, prikėlusias mirusius.... Aš norėčiau išbučiuoti Tavo rankas ir suvilgyti balzamo aliejumi. Nušluostyti gražiausio lino drobe, – koks atminimas liktų! – šventa relikvija. Kokie laimingi tie šimtai tūkstančių žmonių, mačiusių Kristų. Apaštalai regėjo, kaip jis numalšino audrą ir ėjo per ežero bangas. Jo rankos valdė rūsčiausias gamtos jėgas! Štai jos, drebančios, sukruvintos. Aš žodžių nerandu. Žiūrėkite, jie vėl kryžiuoja Kristų!

Užsieniečiams mūsų okupantai rodė „demokratiškiausią“ pasaulyje konstituciją“, o mokyklose tardė vaikus, ar nebuvo bažnyčioje. Kad neliktų Kristaus vardo šalelėj mylimoj, komunistų partija į darbą pašaukė vandalus. 1982 m. balandžio 3-osios naktį buvo nusiaubtas Alkakalnis, kitaip vadinamas Panų kalnu, Žemaičių Kalvarijose. Tai buvo archeologinis paminklas, „saugomas“ valstybės. Nugriauta koplyčia su metaline tvorele, dvi mažos koplytėlės su ornamentuotais kryžiais. Viena iš jų – su Marijos ir angelų skulptūromis. Dar nuverstas koplytstulpis, keletas kryžių. Ant žemės mėtėsi sulaužytos kančios ir sudaužytos statulėlės. Prie kelio Telšiai–Seda – dalimis supjaustytas senovinis kryželis.

Panų kalnas yra miške, nuošalioje vietoje. Jis kartų kartoms primindavo sunkias 1626 m. dienas. Šioje vietoje švedai išžudė kelis šimtus lietuvių, kurios čia, požeminiuose urvuose, slapstėsi nuo okupantų ir meldėsi. Daug mergaičių švedai užgriovė urvuose gyvų. Kankinių atminimui ant šio kalno pastatyta koplyčia, koplytėlės ir kryžiai. Visais laikais žmonės lankė ir puošė atmintiną vietą. Ateistai negalėjo pakęsti net šios lietuvių kankinių krauju aplaistytos vietos įamžinimo.

Tylėti daugiau nebegalėjome. 1972 m. kovo mėnesį pogrindyje pasirodė pirmasis *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos* numeris. Tais pačiais metais gegužės 14 dieną Kaune, Laisvės alėjoje devyniolikmetis jaunuolis Romas Kalanta susidegino, šaukdamas: Laisvę Lietuvai!..

Gerasis Kristau, dabar mes ginsime Tave visur ir visada ne žodžiais, o darbais.

DVYLIKTOJI STOTIS

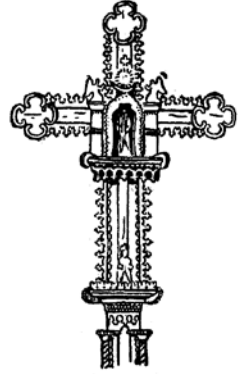
Viešpats Jėzus miršta ant kryžiaus

Manoma, kad Jėzus mirė balandžio 10 dieną, apie šeštą valandą vakaro. Tris valandas iškabojo ant kryžiaus traukiamas mėšlungio, deginamas kančios sąnariuose ir kankinamas troškulio. Jis dar ištarė septynis testamentinius žodžius. Paprašė apaštalo Jono globoti Mariją: „Moterie, štai tavo Sūnus“. O paskutinį „atlikta“ sušnabždėjo tyliai, nulenkęs galvą. Žmogus nužudė Dievą, ir užtemo saulė. Įžymusis šveicarų pedagogas prof. Fr. W. Foerteris rašo: „Kam prikalta prie kryžiaus ir krauju plūstantis Išganytojas nestovi akyse, tartum visa pasaulio istorija sutraukta į vieną vaizdą, kam galingas įvykis nepripildo visų horizontų ir neužtemdo visų saulių, kas nesudreba dėl tos egzekucijos prakeikimo, nesijaudina ištrauktas į tą kalnę, kas nesupranta, kad čia esama amžinos tragedijos, svarbiausios pasaulio temos, kas neišsigąsta lyg giliausių savo esmės gelmių to tamsaus kraujo, kurs nesulaikomai amžinai teka ant žemės nuo kryžiaus – tas nepažįsta pats savęs, nepažįsta savo brolio, nepažįsta Prisikėlusiojo ir nieko nežino apie Dievą, kad ir kaip būtų tuo įsitikinęs.“

Daug sykių Lietuva buvo prie mirties. Žemėlapyje carai žymėjo kaip Šiaurės vakarų kraštą. Tiesa, caro jungas buvo žymiai lengvesnis už proletariato diktatūrą. Komunistų partijos sekretoriai, vedliai į šviesią ateitį, – lenktyniavo tarpusavy, kad įtiktų valdovams iš Maskvos. Ateizmas, praktiškai tapęs valstybės religija, padarė savo. Daug jaunimo nebetikėjo nei į Dievą, nei į velnią. Bet ten, kur dvasines vertybes nustelbia materialinės, darosi tvanku. Žūsta laimė. Atrodė, kad jau ir mūsų šalelė paskės raudonos saulės spinduliuose. Kadangi lietuviai atsparūs, tai Kremlius pastatė šalia Nacionalinio Aukštaitijos parko atominę elektrinę, kad pamažu išnuodytų. Nei pabėgti, nei gyventi, o mirti nesinorėjo. Reikėjo kovoti iki galo su apokaliptiniu žvėrimi, kuris vėl atsigavo ir lietuviams pamokyti jau dvi atominės elektrines pastatys pasienyje...

Jėzau, mes trokštame laimės ir Tu esi mūsų kelias, Tiesa ir Gyvenimas. Palaimink mus, kad ir mes neišnyktume kaip prūsai Karaliaučiaus krašte – Mažojoje Lietuvoje.

TRYLIKTOJI STOTIS

Viešpatį Jėzų nuima nuo kryžiaus

Po kryžiumi stovėjo ištikimieji: Marija, Morta, Magdalena, apaštalas Jonas. O kur kiti, taip mylėję Jėzų? Išsigandę pabėgo. Išsiskirstė juoda darba atlikę žydų tautos vyresnieji, gobšieji, visi, nenorėję paklusti Evangelijos balsui. Nuo juodo gedulo drebėjo žemė. Ak, jau niekšams neberamu. Tačiau kodėl iš istorijos nepasimokome? „Ateina genijai ir vėl išnyksta.“ Šį kartą dings pats didžiausias genijus, socialistinės revoliucijos vadas. Kiek kartų klasėje keitėsi vadų portretai? Ir visi paliko baltą dėmę ant sienos. Bet kryžiai žmonijos istorijoje liks visada. Mes visuomet sustosime prie Mikelandželo Pietos, kur Marijos ašara sustingo, kur alpo širdis, apglėbiant negyvą Kristaus kūną. Ir tu, lietuviškoji Pieta, sustingai, užsimerkei, praeidama pro sūnų partizaną, pamestą aikštėje, kad čekistai neatpažintų tavęs, jo motinos. Degė Pirčiupio kaimas, ir tu sudegei, atsistodama Gedimino Jokūbonio paminklu Pirčiupio Motinai. Tėvynė įamžino Jėzaus kančias lietuviškoj Golgotoj – Kryžių Kalne. Ir ten aš suradau Pietą.

Tautos dvasia išliko Rūpintojėlyje, kuris atrodo labai panašus į artoją, prisėdusį minutei atsipūsti. Čia jis liūdnei žvelgia į praeivius. Kodėl toks sunkus mūsų kelias? Ir kodėl tiek daug niekšybės? Kai nebeliko tikėjimo, nebėra ir šilumos, neliko meilės, užuojautos, pagarbos. Tik amžinas skubėjimas, nepasitenkinimas, murmėjimas, tarsi kas piktdžiugiškai mostelėjo ranka, kad taptume tu, kuo dabar esame. Toli vienas nuo kito, labai toli nuo kryžiaus, toli nuo viso to, kas šventa ir neliečiama. Istorija nuteis visus, kurių ranka pakilo prieš didžiąją Meilę.

Visa Lietuva gerai žino garsiąsias Vilniaus Kalvarijas, koplyčias. Bolševizmo metais jos buvo nugriautos, kaip ir Trys Kryžiai Vilniuje, tačiau jie vėl sugrįžo ir sveikina miestą. Jėzau, Tavo kančia ir mirtis teikviepia mus naujam gyvenimui ir tautiniam atgimimui.

KETURIOLIKTOJI STOTIS

Viešpatį Jėzų laidoja

Kristus, pabaigęs žemišką kelionę, atsigulė šaltoje Juozapo iš Arimatėjos uoloje. Mirė, kad prisikeltų, o kapo akmuo taptų prisikėlimo liudininku. Jėzaus mirtis buvo jo apaštalu, bičiulių tikėjimo išbandymas. Beveik visi pasimetė, nuliūdo. Bet ir Kristaus priešai nebuvo ramūs. Jie suprato, kad nužudė Dievą. Nesuvokiama, kodėl istorijoje taip dažnai laimi blogieji, o gerieji „nesuspėja“? Kur jūs buvote visi, kurie ligi soties valgėte padaugintos duonos, buvote išgydyti, prikelti iš numirusiųjų, visi Jėzaus palaimintieji, kur jūs buvote tada??? Ką veikėte, kai Kristus ėjo Jeruzalės gatvėmis mirti?

Ir mūsų gyvenime neretai Bažnyčiai skirtos gražiausios svajonės palaidojamos savųjų, kurių pareiga budėti, kad Kristaus kraujas nebūtų išlietas veltui. Deja, abejingieji nepajudins nei piršto, neištars tvirto žodžio. Galbūt todėl, kad kryžius yra šalia mūsų, bet ne širdy. Taip nukenčia Bažnyčia, valstybė. Kryžiaus kelyje mes pasiguodžiame vieni kitiems. Daug sutikau komunistų, akiai netarnavusių šėtonui, jie tapo mano bičiuliais. Kai kurie ir tada galvojo apie Tėvynę. Ir pažįstu tokių, kurie žegnojasi, stoja į krikščionių demokratų partiją, o darbeliai nešviesūs, keleliai netiesūs. Žmogus visada paslaptis. Kas nebeturi nieko švento, doro ir kilnaus, tas savo dvasioje yra palaidojęs Dievą. Tokie vėl išduos laisvę, nepriklausomybę, išsižadės tėvų tremtinių.

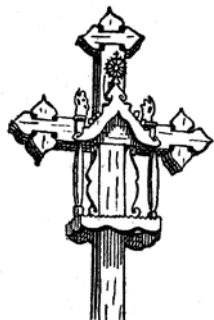
Buvo laikas, kai net kapuose draudė statyti kryžius. Užritam akmenį, vieną už kitą didesnį, „brangesnį“. Ar nešalta, atėjus prie artimųjų kapo akmens, be jokio religinio ženklų? Argi nieko nešnabžda kuklios rūtos, kurių, tiesa, jau nedaug tesėjama? Ar netraukia suklupti po kryžiumi, ilgintis niekada nebeateisiančių savųjų? Labai jau trumpas mirksnis – gyvenimas. Kur tas atsakas, kurį buvo radę senoliai ir mums palikę? Turėjome visko: ir nemokamą mokslą, ir prievarta brukamą ateizmą, visko turėjome per akis, o stinga paties svarbiausiojo – dvasingumo.

Jo nenupirksi už pinigus, neišmainysi į auksą, brangakmenius, kaip nebesugrąžinsi tų tylių ir šventų vakarų po kryžiumi, kai leisdavosi saulė ir visa, kas gyva, atsiverdavo tik Jam, Vieninteliam, visur esančiam. Jėzau, pasilik su mumis savo kryžiaus pavėsiu.

PENKIOLIKTOJI STOTIS

Prisikėlimas

Po trijų dienų Jėzus prisikėlė. Apaštalai Tavęs laukė, o budeliai nemiegojo. Kai kurie sergėjo kapą, bet Prisikėlimo šviesa apakino juos. Romėnų kareiviai „pabėgo be kvapo“. Kristus neginčijamai įrodė savo dieviškumą. Kapo akmuo tapo kertiniu tikėjimo akmeniu. Žolė neužžėlė ant Dievo kapo.

Po prisikėlimo Kristus pasirodo 12 kartų apaštalams, moterims, maždaug 500 žmonių ant Galilėjos kalvų. Spindintis veidas ir žaizdotos Jo rankos sveikina: „Ramybė jums.“ Aleliuja! Dievo karalystė jau įkurta. Kiekviena dieviškoji malonė, kurią mes patiriame, yra prisikėlusio ir išikūnijusio Kristaus, kuris jungia visus tikinčiuosius į vieną Bažnyčią, visas tautas kviečia į Dievo karalystę.

Aleliuja! Prisikėlė ir mūsų Tėvynė. Tačiau parimęs Rūpintojėlis klausia, ar visi sugrįžo į šventoves? Deja, ne. O gal dar daugiau priviso gyvųjų lavonų? Kaipgi kitaip pavadinsi žmogučius, iš kurių lūpų liejasi keiksmų srautai, kai tik ir girdi: užmušė, papjovė, apiplėšė, išprievartavo arba pasikorė. Kas bus toliau? Tik sąmoningas, doras žmogus mokės gyventi laisvėje. Tik Evangelijos šviesoje įmanoma išspręsti visas problemas. Krikščionybės kryžius yra pergalės ženklas, tautų prisikėlimo viltis. Bažnyčia iškalbingai liudija Kristaus prisikėlimą Kristaus Kryžiumi. Vos atėję į šį pasaulį, mes krikštijami. Kryžiaus ženklu žymima kūdikio kakta, krūtinė, pilamas ant galvos vanduo, kuris tariamų žodžių galia nuplauna gimtosios nuodėmės dėmę, ir žmogus tampa Dievo vaiku. Vos įeiname į bažnyčią, prie durų matome kryžių, jį pasišlakstę šventintu vandeniu save laiminame kryžiaus ženklu. Kryžiaus ženklą kunigas vartoja teikdamas sakramentus, kryžiumi ženklina visus šventinimus ir laiminimus.

Su Kristumi mūsų gyvenimas yra amžinas. Mirties valandoje jis nesibaigs, bet pasikeis. Krikščionims priklauso diena, ne naktis ir pasaulio ateitis. Vėl atgyjantys kryžiai mena praeitį ir rodo ateitį. Ši sunkų Kryžiaus Kelią čia ejo Kristus ir Lietuva. O Tu?

Pukenis, Robertas

Pu-31 Ar įvykdytas Lietuvos kankinių testamentas? / Robertas Pukenis. – Utena : UAB „Utenos Indra“, 2013. – 56 p.

ISBN 978-609-455-132-1

UDK 821.172-1

ROBERTAS PUKENIS

AR ĮVYKDYTAS LIETUVOS KANKINIŲ TESTAMENTAS?

Maketavo Audrius Lašas

Korektorės Gertrūda Rinkūnienė ir Kristina Klimienė

Iliustracijose Pauliaus Galaunės kryžiai

2013-07-30. Apimtis 3,5 apsk. sp. l.

Užs. Nr. 2304. Tiražas 100 egz.

Išleido ir spausdino UAB „Utenos Indra“

Maironio g. 12, 28143 Utena

www.indra.lt

